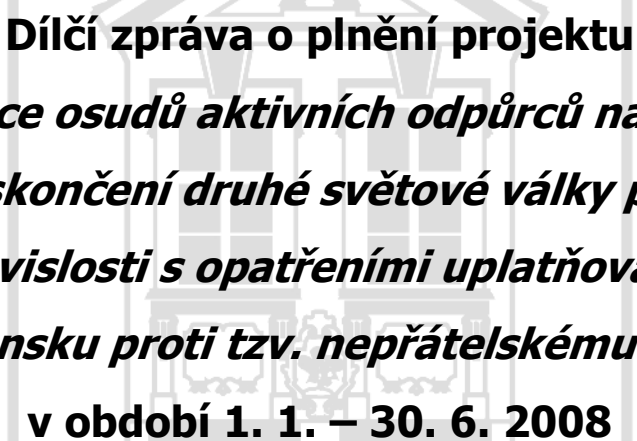

Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky,
veřejná výzkumná instituce

Dílčí zpráva o plnění projektu
Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu, kteří
byli po skončení druhé světové války postiženi
v souvislosti s opatřeními uplatňovanými
v Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu
v období 1. 1. – 30. 6. 2008

Ú S D

Za koordinační tým vypracoval:

Doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc.

V Praze dne 10.7.2008

Obsah:

I. Složení řešitelského týmu	2
II. Postup prací při řešení projektu	4
a) Vyhledávací fáze	4
b) Badatelská fáze	5
▪ Semináře	5
▪ Archivní výzkum zahraniční	5
▪ Archivní výzkum domácí	5
▪ „Oral history“ projekt	6
c) Prezentační fáze	6
▪ Webová prezentace projektu	6
▪ Příprava stálé expozice	6
▪ Putovní výstava	7
▪ Panelová diskuse	7
▪ Školní projekt	7
▪ Konference	7
▪ Filmový cyklus	8
▪ Tištěná média	8
▪ Ohlasy v regionálním tisku	8
▪ Filmový projekt	9
III. Čerpání finanční podpory v období 1. 1.–30. 6. 2008	10
1) Tabulka čerpání rozpočtu ÚSD AV ČR, v.v.i., ke dni 30.6.2008	11
2) Tabulka čerpání rozpočtu MMÚL ke dni 30.6.2008	12
3) Tabulka čerpání rozpočtu NA ke dni 30.6.2008	13
Přílohy	14
I. Zápisy z pracovních schůzek	15
1) Zápis z pracovní schůzky badatelů a spolupracovníků projektu Dokumentace osudů aktivních odpůrců... ze dne 2.4.2008 (badatelská fáze projektu)	15
2) Zápis z pracovní schůzky badatelů a spolupracovníků projektu Dokumentace osudů aktivních odpůrců... ze dne 6.6.2008 (badatelská fáze projektu)	18
3) Závěry ze sedmého jednání Dozorčí komise k plnění projektu	20
II. Zprávy ze služebních cest zaměstnanců Národního archivu a USD	22
1) Zpráva ze služební cesty do SRN (Mnichov, Řezno)	22
2) Zpráva ze služební cesty do SRN (Drážďany)	24
3) Zpráva ze služební cesty do SRN (Bayreuth)	26
4) Zpráva ze služební cesty do SRN (Bonn)	27
5) Zpráva ze služební cesty do SRN (Drážďany)	29
6) Zpráva ze služební cesty do SRN (Berlín)	31
III. Oral history (soupis rozhovorů)	32
IV. Setkání se členy Seliger Gemeinde v Ústí nad Labem (zpráva)	33
V. Přehled školních programů	34
VI. Konference Únor 1948 v Československu (program)	35
VII. Filmový cyklus Sudety ve filmu (program)	38
VIII. Zápis z pracovní schůzky o filmovém projektu Dům se zelenou střechou	39

I. Složení řešitelského týmu

Hlavní řešitel

- Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Vlašská 9, 118 40 Praha 1
www.usd.cas.cz
antifa@usd.cas.cz
hlavní koordinátor: Oldřich Tůma
manažer projektu: Jiří Kocian
vědecká tajemnice projektu: Barbora Čermáková

Spoluřešitelé

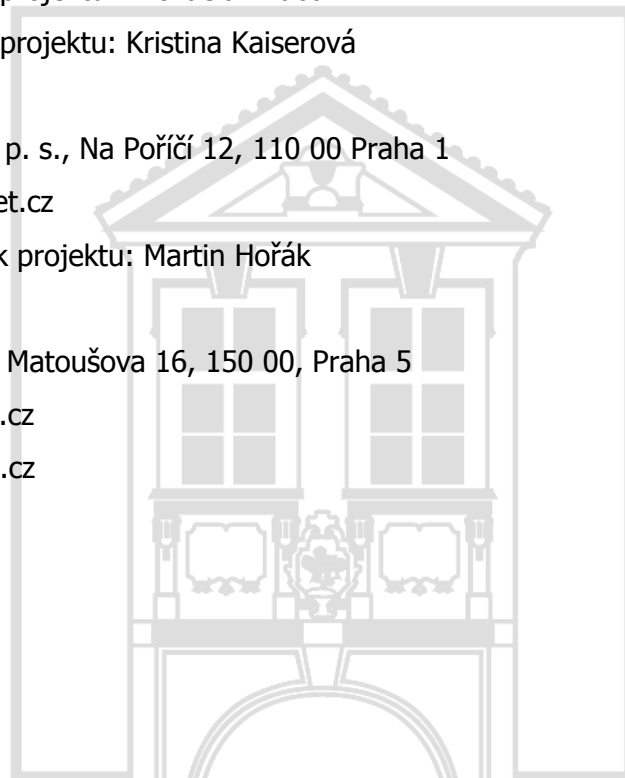
- Muzeum města Ústí nad Labem, Masarykova 1000 / 3, 400 01 Ústí nad Labem
www.muzeumusti.cz
muzeum.usti@ecn.cz
koordinátor projektu: Gustav Krov
manažer projektu: Václav Houfek
- Národní archiv, Archivní 4/2257, 149 01 Praha 4 - Chodovec
www.nacr.cz
na@nacr.cz
Koordinátor projektu: Zdeňka Kokošková
Koordinátor projektu: Alena Nosková

Dozorčí komise určená k řešení projektu

- Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Loretánské nám. 5, 118 00 Praha 1
www.mzv.cz
Předseda Dozorčí komise: Tomáš Kosta

Spolupracovníci

- Filozofická fakulta (dříve Ústav humanitních studií) Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem
www.ff.ujep.cz
sekretariat@uhs.ujep.cz
koordinátorka projektu: Michaela Hrubá
koordinátorka projektu: Kristina Kaiserová
- Živá paměť o. p. s., Na Poříčí 12, 110 00 Praha 1
www.zivapamet.cz
Spolupracovník projektu: Martin Hořák
- „Post Bellum“, Matoušova 16, 150 00, Praha 5
www.hrdinove.cz
info@hrdinove.cz

Ů S D

II. Postup prací při řešení projektu

V roce 2008 vstoupil projekt do závěrečné fáze svého trvání. Základním cílem v prvním pololetí tohoto roku byla příprava a zpracování základních výstupů projektu a doprovodných programů.

a) Vyhledávací fáze

V rámci vyhledávací fáze řešitelé projektu pokračovali v cíleném kontaktování sledované skupiny obyvatel. O úspěšnosti tohoto postupu svědčí další nárůst počtu realizovaných rozhovorů. V období od ledna do června 2008 zareagovalo ze zahraničí i z ČR na příslušnou výzvu více než 30 osob.

Ve spolupráci zahraničními organizacemi pamětníků řešitelé prohlubovali dosavadní kontakty zejména se Seliger Gemeinde. 24. května 2008 navštívila Ústí nad Labem skupina členů Seligerovy obce. Setkali se s ředitelem Muzea města Ústí nad Labem Gustavem Krovem a s ředitelkou Collegia Bohemica Blankou Muralovou. Tématem jednání byla aktuální spolupráce na tomto projektu, možnosti využití prezentačních výstupů také pro Seligerovu obec a možná budoucí spolupráce na projektech k dějinám německé sociální demokracie v českých zemích.

V rámci vyhledávací fáze byla nadále rozšiřována databáze vybraných adresátů projektu, jejímž zpracovatelem je Národní archiv. Do databáze bylo již naimportováno přes 90 000 osob.

V Národním archivu pokračovalo přepisování rozsáhlých seznamů německých antifašistů uložených ve fondu 6. oddělení Archivu Československé sociální demokracie. Individuálně jsou do databáze doplňovány údaje a dokumenty týkající se osob přihlášených do projektu, především účastníků projektu oral history.

Součástí vyhledávací fáze byla stále pokračující informační kampaň pro veřejnost (viz. veřejné prezentace či veřejně sdělené informace o projektu v oddílu Prezentace projektu).

b) Badatelská fáze

▪ Semináře

V rámci badatelské fáze se v ÚSD konaly dva pracovní semináře badatelů a spolupracovníků projektu za účasti zástupců Dozorčí komise MZV ČR – 2. dubna 2008 a 6. června 2008 (více viz. zápis ze setkání v příloze č. I).

Proběhly také dvě schůzky koordinátorů projektu – zástupců spoluřešitelských institucí – a sice 7. května 2008 v ÚSD a 28. května 2008 v Ústí nad Labem. Obsahem jednání byla organizační a programová příprava závěrečné konference k projektu, koordinace dokončení výstupů a diskuse o budoucím využití výsledků projektu na zainteresovaných pracovištích.

Program závěrečné komise byl upřesněn na schůzce zástupců řešitelů se členy Dozorčí komise dne 23.6.2008. V této podobě bude program rozpracován v průběhu července a srpna 2008. (Text Závěry ze sedmého setkání Dozorčí komise viz. Příloha č. I.)

▪ Archivní výzkum zahraniční

Z plánovaných zahraničních badatelských pobytů byly realizovány badatelské cesty do Berlína, Bonnu, Bayreuthu, Drážďan a Řezna v SRN (podrobné zprávy viz. příloha II). Plánovány zůstávají zahraniční cesty do Vídně (výzkum komunistické strany Rakouska), Lince (Rakousko) a Moskvy. Analogicky k soupisům provázející české archiválie vznikne také tematický soupis dokumentů ze zahraničních archivů.

▪ Archivní výzkum domácí

Ke svému závěru se blíží výzkum v domácích archivech v severních, západních a východních Čechách. Podobně pracovníci dokončují výzkum v jižních Čech a na jižní Moravě. Výrazně pokročil archivní výzkum na území severní Moravy a Slezska. Byly prozkoumány písemnosti pěti okresních archivů a zemského archivu v Opavě. Pracovníci NA zdůraznili možnost porovnat seznamy antifašistů z okresních archivů se seznamy centrální správy.

V Národním archivu pokračovalo zpracování předpisů k dané problematice (z fondů NA i z regionálních archivů). Pracovníci NA připravují také tištěné výstupy: medailonky s osudy různých německých antifašistů, faksimilovou edici pro širokou veřejnost (cca 60 dokumentů).

- **„Oral history“ projekt**

V daném období odevzdali pracovníci USD, MMUL a externisté 20 rozhovorů (viz. seznam narátorů, příloha č. III), rozpracovaných je 16 rozhovorů. Původní termín pro odevzdání měl být dle harmonogramu prací nejpozději v dubnu 2008. Jelikož do 30. dubna 2008 nebyly rozhovory odevzdány, budou i následující práce (zpracování do elektronické databáze a vydání knižních publikací) pozdrženy. V současné době se vybírají rozhovory pro publikaci, připravuje se obrazová dokumentace pro elektronickou a tištěnou prezentaci rozhovorů. Zpracované rozhovory budou doplněny do databáze a budou připraveny pro MMUL k začlenění do stálé expozice.

K vydání v Německu se připravuje kniha A. Wagnerové *Helden der Hoffnung*, do které autorka zařadila také čtyři rozhovory získané z projektu. Zpracování rozhovorů s pamětníky v Rakousku garantuje J. Starková.

c) Prezentační fáze

- **Webová prezentace projektu**

Oficiální stránky projektu lze vyhledat na adrese <http://www.zapomenutihrdinove.cz> , interní stránky projektu <http://www.afa.usd.cas.cz> .

- **Příprava stálé expozice**

Na základě rozhodnutí dozorčí komise byla uzavřena smlouva o nájmu prostor s Filozofickou fakultou UJEP pro informační centrum a stálou expozici "Zapomenutí hrdinové" v domě ve Velké Hradební ulici 15 v Ústí nad Labem na období let 2008-2010. Pro tento prostor byl pracovníky MMUL zpracován projekt expozice a v závěru měsíce června se započalo s vlastní rekonstrukcí.

Ve spolupráci s Collegiem Bohemicem se 5. června uskutečnil workshop, který odstartoval přípravu stálé expozice k dějinám Němců v českých zemích pro Muzeum města Ústí nad Labem. Po předpokládaném dokončení rekonstrukce budovy muzea (na přelomu let 2010 a 2011) se stálá expozice "Zapomenutí hrdinové" přestěhuje do nových prostor MMUL.

- **Putovní výstava**

V daném období byla putovní výstava "Zapomenutí hrdinové" představena na Filozofické fakultě UJEP v Ústí nad Labem, v Oblastním muzeu v Děčíně, v Krajské vědecké knihovně v Liberci a ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích. Informační výstava je v upravené podobě využita také ve školním projektu a během prezentací projektu.

- **Panelová diskuse**

V Českém centru v Berlíně proběhlo 30. dubna 2008 setkání s Otto Seidlem (pamětníkem), v rámci něhož byl projekt prezentován na Velvyslanectví České republiky v Německu. (Zpráva o setkání viz. příloha č. IV)

- **Školní projekt**

MMUL pokračuje ve školním projektu. Od února do června 2008 byl projekt představen na 56 akcích na základních a středních školách v severních Čechách. (Seznam škol viz. příloha č. V)

Na FF UJEP v rámci Dnů otevřených dveří UJEP a Dnů vědy na UJEP se mohli zájemci seznámit s projektem a shlédnout film o F. Dědkovi.

Odbornému publiku z řad učitelů dějepisu bylo určeno představení projektu, které proběhlo 25. června v ÚSD v rámci Letní školy soudobých dějin (pořadatelé AV ČR a FF UK v Praze).

Před dokončením je vydání 5. Svazku Eustory – souboru studentských prací ze soutěže Eustory uzavřené v roce 2007 za podpory projektu.

- **Konference**

V rámci mezinárodní vědecké konference „Únor 1948 v Československu: Nástup komunistické totality a proměny společnosti“ konané v Praze ve dnech 25.–27. února 2008 u příležitosti 60. výročí komunistického převratu v Československu byl do programu zařazen blok referátů věnovaný německým obyvatelům v Československu po roce 1945. Pořadatelé konference byli ÚSD AV ČR, Národní archiv, Historický ústav SAV v Bratislavě a Úřad vlády České republiky. V rámci konferenčního bloku, který moderoval D. Kovařík (ÚSD), vystoupili s příspěvky další

pracovníci ÚSD (H. Nosková a D. Weber), T. Dvořák (FF MU Brno), A. v. Arburg (UJEP Ústí n. Labem) a O. Koutek (Praha). (Program konference viz. příloha č. VI)

▪ **Filmový cyklus**

Ve spolupráci s Národním filmovým archivem proběhl v Praze v kině Ponrepo v květnu a v červnu 2008 filmový cyklus „Sudety ve filmu“ určený pro širší veřejnost a doplněný o lektorské úvody. (Program filmového cyklu viz. příloha č. VII)

Filmové dokumenty, vzniklé v návaznosti na projekt, byly také promítnuty v rámci festivalu Jeden svět v Ústí nad Labem, v Teplicích a ve Zlíně.

▪ **Tištěná média**

Časopis **Bohemia** přinesl recenzi na sborník **In memoriam Johann Wolfgang Brügel**, který vydal ÚSD ve spolupráci s městem Hustopeče a s podporou projektu.

Bohemia (ročník 47, sešit 2, str. 493 a 494)

Informace o projektu a bilančním semináři z 30. listopadu 2007 zahrnula do své výroční zprávy také společnost **Collegium Bohemicum** (Newsletter 1/08).

▪ **Ohlasy v regionálním tisku**

Nyklová, Martina: Historické obzory: Zapomenutí hrdinové.
Český rozhlas 7, Radio Praha, <http://www.radio.cz/cz/clanek/99195>

Zapomenutí hrdinové (Výstava v Děčíně, Rozhovor s V. Houfkem)
Český rozhlas - Sever, Události regionu, 6. 2. 2008.

(klm): Němečtí antifašisté se připomínají v Děčíně.
ÚD, 13. 2. 2008, s. 27.

Krsek, Martin: Hrdinové, o kterých se neví. Výstava v děčínském muzeu připomíná osudy německých antifašistů.
MFDnes, 18. 2. 2008, Severní Čechy, s. 1 a 2. 1 obr.

(krs): Seznam německých antifašistů je na internetu.
MFDnes, 18. 2. 2008, Severní Čechy, s. 2.

Zapomenutí hrdinové. (Výstava v Děčíně)

Prima TV, Média a svět, 26. 2. 2008.

(dts): ČT 2 připomene antifašisty, hrdiny.
ÚD, 5. 3. 2008, s. 26.

Strnad, Radek: Dokument Vykořenění a přesazení připomene dnes na ČT2 smutný osud německých antifašistů z Čech.
ÚD, 6. 3. 2008, s. 27. 1 obr.

(PZ): Vergessene Helden. Ausstellung erinnert an deutsche Antifaschisten.
Prager Zeitung, 6. März 2008, s. 7. 1 obr.

-kat-: Jde o zachování historické paměti, říká o projektu Zapomenutí hrdinové Václav Houfek. Jeden svět 08, festival dokumentární filmů o lidských právech. Festivalové noviny 4, 12. března 2008.

Němcová, Hana: Hleďte zapomenuté hrdiny - 17. března v Základní škole Markvartice.
<http://denik.obce.cz/cuaneek.asp?id=6311568>

Prchal, Rudolf: Studenti hledají zapomenuté hrdiny.
Právo, 18. 3. 2008, Severní Čechy.

Krsek, Martin: Němečtí antifašisté. Hrdinové na obtíž.
MFDnes, 23. 4. 2008, Severní Čechy, s. 3. 1 obr.

Výstava v archivu. (Litoměřice)
ÚD, 20. 5. 2008, s. 27. 1 obr.

Zapomenuté hrdiny letos ukončí konference. (návštěva Seliger-Gemeinde)
ÚD, 26. 5. 2008, s. 25.

(kec): Výstavu o osudech německých antifašistů hostí archiv. (Litoměřice)
ÚD, 4. 6. 2008, s. 30.

▪ **Filmový projekt**

Pokračuje výroba tří filmových projektů (B. Závitkovská, T. Petrář, M. Faflík) a byl dokončen a v České televizi také odvysílán dokument o Hansi Skoutajanovi. (O schůzce s B. Závitkovskou více v zápisu, viz. příloha č. VIII)

Ve čtvrtek 6. března ve 20.00 odvysílala ČT dokument scenáristy a režiséra T. Gregora ***Vykořenění a přesídlení*** o osudech rodiny pátera Hanse Skoutajana, dnes žijícího v Kanadě, který se také stal adresátem projektu. Vzpomíná v něm na dětství v Ústí nad Labem, dospívání za 2. světové války během emigrace v Anglii a o cestě do Kanady, kde uprchlíci překonávali těžké životní podmínky.

III. Čerpání finanční podpory v období 1. 1.–30. 6. 2008

Na rok 2008 bylo jednotlivým řešitelským institucím poskytnuto: hlavnímu řešiteli projektu **Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR 4 715 tis. Kč**; spoluřešiteli **Muzeu města Ústí nad Labem 6 314 tis. Kč** a druhému spoluřešiteli **Národnímu archivu 1 531 tis. Kč**.

K **30. červnu 2008** vyčerpal ÚSD 2 212 tis., tj. 47%; MMUL 1 571 tis., tj. 24% a NA 896, tj. 58%. Rozdíly v čerpání vyplývají z charakteru pracovní činnosti jednotlivých pracovišť a z plánovaného rozsahu prací na období červenec až září 2008.

K mimořádným převodům finančních prostředků mezi jednotlivými položkami v rámci realizovaného čerpání nedošlo ani u jedné z institucí. Všichni spoluřešitelé ÚSD, MMUL a NA své prostředky průběžně čerpají v souladu se schváleným rozpočtem na rok 2008.

Příslušná účetní dokumentace a doklady o čerpání poskytnuté finanční podpory pro realizaci projektu v období od 1. 1. do 30. 6. 2008 je uložena a může být dle vyžádání předložena.

ÚSD

1) Tabulka čerpání rozpočtu ÚSD AV ČR, v.v.i., ke dni 30.6.2008

Řádek rozpočtu		1. Rozpočet	2. Čerpáno	3. Zbývá
1	Služby	1140	488,8	651,2
2	Práce výrobní povahy	425	0	425
3	Cestovné tuzemské	90	11,4	78,6
4	Cestovné zahraniční	130	38,4	91,6
5	Režie pracoviště	450	342,3	107,7
6	Nákup odborné literatury	70	6,1	63,9
7	Reprezentace	20	3,4	16,6
8	Spotřební materiál	100	38,6	61,4
9	Nákup techniky do 40 tis. a software do 60 tis.	10	21,9	-11,9
10	Zákonné pojištění	630	219,9	410,1
11	Příspěvek FKSP	38	15,2	22,8
12	VĚCNÉ NÁKLADY CELKEM	3103	1186	1917
13	VĚCNÉ NÁKLADY NAD 40 TIS.	0	0	0
14	Mzdy	1300	761,6	538,4
15	OON	312	264,3	47,7
16	OSOBNÍ NÁKLADY CELKEM	1612	1025,9	586,1
17	CELKEM	4715	2211,9	2503,1

ÚSD

2) Tabulka čerpání rozpočtu MMÚL ke dni 30.6.2008

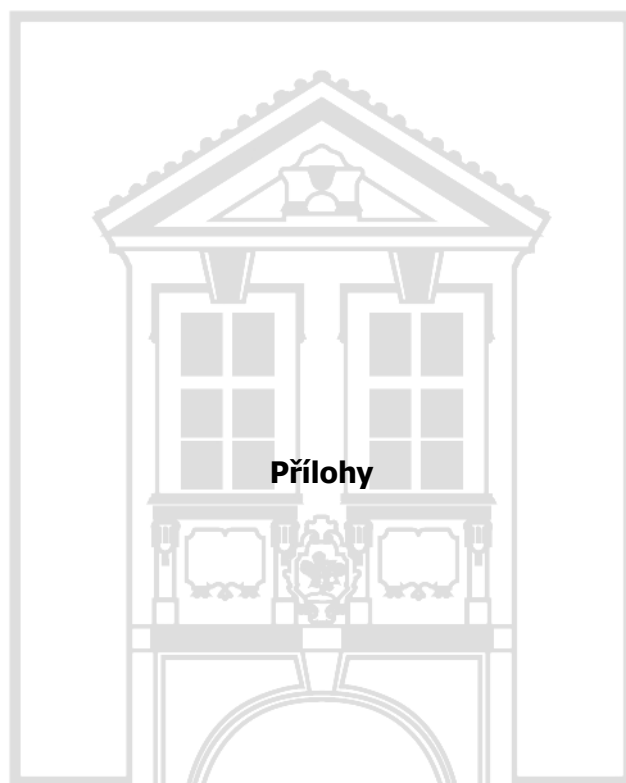
Řádek rozpočtu		1. Rozpočet	2. Čerpáno	3. Zbývá
1	Služby	3020	189,1	2830,9
2	Práce výrobní povahy	580	0	580
3	Cestovné tuzemské	43	33,6	9,4
4	Cestovné zahraniční	100	0	100
5	Režie pracoviště	80	53,4	26,6
6	Nákup odborné literatury	300	14,9	285,1
7	Reprezentace	100	0	100
8	Spotřební materiál	300	414,1	-114,1
9	Nákup techniky do 40 tis. a software do 60 tis.	200	0	200
10	Zákonné pojištění	385	212,6	172,4
11	Příspěvek FKSP	6	5,6	0,4
12	VĚCNÉ NÁKLADY CELKEM	5114	923,3	4190,7
13	VĚCNÉ NÁKLADY NAD 40 TIS.	0	0	0
14	Mzdy	300	279,3	20,7
15	OON	900	368,3	531,7
16	OSOBNÍ NÁKLADY CELKEM	1200	647,6	552,4
17	CELKEM	6314	1570,9	4743,1

ÚSD

3) Tabulka čerpání rozpočtu NA ke dni 30.6.2008

Řádek rozpočtu		1. Rozpočet	2. Čerpáno	3. Zbývá
1	Služby	148	22,3	125,7
2	Práce výrobní povahy	0	15,6	-15,6
3	Cestovné tuzemské	13	22	-9
4	Cestovné zahraniční	150	51,9	98,1
5	Režie pracoviště	0	0	0
6	Nákup odborné literatury	10	5	5
7	Reprezentace	3	1,3	1,7
8	Spotřební materiál	2	4,5	-2,5
9	Nákup techniky do 40 tis. a software do 60 tis.	27	16,7	10,3
10	Zákonné pojištění	153	104,5	48,5
11	Příspěvek FKSP	0	0	0
12	VĚCNÉ NÁKLADY CELKEM	506	244,5	261,5
13	VĚCNÉ NÁKLADY NAD 40 TIS.	0	0	0
14	Mzdy	0	0	0
15	OON	1025	651,9	373,1
16	OSOBNÍ NÁKLADY CELKEM	1025	651,9	373,1
17	CELKEM	1531	896,3	634,7

Ú S D

Přílohy

Ů S D

I. Zápisy z pracovních schůzek

1) Zápis z pracovní schůzky badatelů a spolupracovníků projektu *Dokumentace osudů aktivních odpůrců...* ze dne 2.4.2008 (badatelská fáze projektu)

Prezence: viz. prezenční listina účastníků v dokumentaci projektu

Místo konání: ÚSD, Vlašská 9, Praha 1

I. Bilance výsledků za rok 2007 a informace o jednání s Dozorčí komisí MZV v únoru 2008

Za DK v úvodu promluvil Jiří Beránek. Za nejdůležitější usnesení DK v tomto roce označil rozhodnutí ohledně umístění stálé expozice v Ústí nad Labem a schválení termínu závěrečné konference. DK bude usilovat o oficiální pozvání politických reprezentantů z ČR a Německa na konferenci. Ohledně agendy projektu oznámil termín závěrečného vyúčtování – 1.12.2008. Jiří Beránek také avizoval svůj odchod z dozorčí komise a představil svého zástupce Dr. Aulického.

Jiří Kocian poděkoval přítomným za spolupráci v roce 2007 a zdůraznil hlavní výstupy projektu pro rok 2008.

II. Přehled činnosti jednotlivých týmů v roce 2008 a stanovení harmonogramu přípravy a dokončení závěrečných výstupů projektu

Databáze a publikace NA

Z. Kokošková referovala o aktuálním rozsahu databáze, která nyní obsahuje 90.000 záznamů, v současnosti se zpracovává fond sociální demokracie. S ohledem na rozsah databáze je již nyní zřejmé, že práce nemohou být dokončeny do konce trvání projektu (30.9.2008) a databáze se bude rozšiřovat i po tomto termínu.

Za hlavní výstupy NA pro tento rok vedle databáze lze považovat:

Faksimilová edice – připravuje Z. Kokošková a J. Pažout. Publikace bude obsahovat dokumenty z NA i regionálních archivů, namátkou také z archivů v SRN. Kniha bude připravena do konce června do tisku. Bude plnobarevná ve dvou jazykových verzích s úvodním textem.

Medailonky – připravuje Z. Kokošková. Publikace přinese portréty 15-18 osob. Přičemž ze dvou třetin se bude jednat o narátory projektu. Tento výbor doplní medailonky osobností z různého politického spektra. Kniha bude dvojjazyčná s rozsahem cca 100 stran. Kniha bude k dispozici na zářijové konferenci.

Doplnění A.Nosková: do databáze budou zpracovány také seznamy Němců, kteří v Československu mohli zůstat jako odborníci, dále záznamy odsunových středisek a ojedinělé materiály, které vznikly během roku 1968 a byly darovány do ústeckého muzea (Olomouc a Šumperk).

Archivní výzkum

J. Pažout shrnul rozsah archivního výzkumu v domácích archivech. Konstatoval, že se chýlí ke konci výzkum v severních, západních a východních Čechách. K úplnému dokončení schází výjezdy do 2-4 okresních archivů. D. Kovařík se věnuje výzkumu na území jižních Čech a na jižní Moravě. Výzkum je takřka hotový.

Tematický průvodce: ve fázi přípravy

Doplnění Z. Kokošková: zdůrazňuje význam dokončení archivního výzkumu na severní Moravě (V. Březina).

K zahraničním badatelským pobytům J. Pažout uvedl, že je nutný ještě výzkum v Linci, kde se nacházejí záznamy o jednotlivých antifašistech, mj. také původem z ČR. Plánuje se také cesta do Lince, Drážďan a Bayreuthu. Doplnil ho M. Šimůnek: za UDS se plánuje zahraniční cesta do Bonnu a Vídně (výzkum komunistické strany Rakouska). Cestu do Moskvy plánuje také J. Kocian. S. Kokoška referoval o cestě F. Rašky do Anglie, jehož výstupem byl článek Soudobé dějiny.

Sborník překladových studií – v současnosti je přeloženo 10 studií (téma: situace v 1. republice, válka, exil, poválečná situace antifašistů). Úvodní studii píše T. Oellermann. S. Kokoška navrhl pozvání některých autorů studií na závěrečnou konferenci, kde se bude hotový sborník prezentovat.

Oral history

B. Čermáková rekapitulovala množství rozhovorů realizovaných v roce 2007 (30) a plánované rozhovory pro tento rok (12 rozhovorů v ČR a 18 v zahraničí). Zdůraznila, že rozhovory musí být realizovány nejpozději v dubnu tohoto roku a do 30.4. odevzdány v USD. Jinak nemohou být už více zpracovány v rámci tohoto projektu a zahrnuty do prezentace v rámci stálé expozice a doprovodných programů. Webovou prezentaci připraví a na konferenci budou prezentovat B. Čermáková a D. Weber.

Knihy rozhovorů – v současnosti se vybírají rozhovory pro publikaci, připravuje B. Čermáková a D. Weber. V ÚSD budou vydány dvě publikace (v českém a německém jazyce) do srpna 2008.

A. Wagnerová zmínila svou knihu rozhovorů, připravovanou k vydání v Německu Helden der Hoffnung, do které použila také čtyři rozhovory získané z tohoto projektu. Zároveň uvedla, že má málo informací o české části oral history. Vznela otázka opětovné reemigrace do Československa. K tomu se vyjádřil J. Pažout a Z. Kokošková: reemigrace jako taková není předmětem studia tohoto projektu, protože přesahuje časové vymezení (konec 40. let). Žádosti o navrácení do Československa však existují v hojné míře a v naprosté většině byly zamítnuty.

O rozhovorech v Rakousku mluvila J. Starková. Nabízí také zprostředkování spolupráce s rakouskými institucemi.

D. Kovařík a A. Wagnerová zmínili své rozhovory s O. Pustejovským a jeho zájem o projekt. O. Pustejovsky bude osloven ke spolupráci (v rámci příprav závěrečné konference).

Prezentace

Putovní výstava je v současnosti instalována v Liberci a plánuje se její přesunutí do Litoměřic, Vídně (jaro 2009), Mnichova. V. Houfek vznesl otázku, z jakých prostředků bude možné zajistit chod putovní výstavy i v budoucnosti, tj. po skončení projektu. Podobně bude třeba vyřešit financování školního projektu i po září 2008. Putovní výstava bude v upravené podobě využita ve školním projektu.

V. Houfek informoval o přípravě závěrečné mezinárodní konference k projektu, která se bude konat ve dnech 11.-12. září 2008 v Ústí nad Labem. Za přítomnosti politické reprezentace z ČR i zahraničí bude 11.9. slavnostně otevřena stálá expozice, otevření doprovodí prezentace základních výsledků projektu a setkání s pamětníky. 12.9. proběhne odborná debata o přínosu výstupů projektu a o možnostech jejich využití, především s ohledem na další směřování studia daného tématu a přípravu návazných projektů.

S ohledem na postupnou přípravu mezinárodní konference vyzval V. Houfek přítomné, aby si shromáždili své pracovní seznamy hostů, které by do Ústí pozvali.

B. Čermáková seznámila přítomné s realizovanými filmovými dokumenty. Jejich hlavní využití lze předpokládat v rámci stálé expozice a školních programů.

O připravovaných filmových tématických projekcích v kině Ponrepo referovala D. Olšáková. Měl by vyjít také sborník studií vycházejících z teoretických úvodů před filmovými projekcemi.

III. Různé

Příští schůzka badatelů a spolupracovníků projektu se plánuje na červen 2008. J. Kocian vyzval přítomné, aby si na tuto schůzku připravili podklady a návrhy, jakým způsobem by pokračovat ve studiu tématu tohoto projektu i po jeho skončení.

D. Kovařík na závěr přítomné pozval na konferenci o Němcích v Československu po roce 1945, která se připravuje v Brně na podzim tohoto roku.

Zápis zpracovala: B. Čermáková

Ů S D

2) Zápis z pracovní schůzky badatelů a spolupracovníků projektu Dokumentace osudů aktivních odpůrců... ze dne 6.6.2008 (badatelská fáze projektu)

Prezence: viz. prezenční listina účastníků v dokumentaci projektu
Místo konání: ÚSD, Vlašská 9, Praha 1

I. Aktuality v činnosti projektu

J. Kocian přivítal přítomné spolupracovníky i Dr. Aulického, zástupce DK. Stručně shrnul poslední pracovní setkání zástupců vedení projektu v Ústí nad Labem (exkurze v budově budoucí stálé expozice). Poděkoval také spolupracovníkům, kteří dodali dílčí podklady k možnému pokračování projektu (D. Kovařík, A. Wagnerová). S edičním námětem se na projekt obrátil také V. Prečan (edice korespondence J.W.Bruegel-R.Zitschke) a D. Olšáková (příspěvky k filmovému semináři). Před vlastní rozpravou o tématech připomněl J. Kocian závazky vyplývající ze zápisu z pracovního setkání v dubnu t.r. Týkaly se především úkolů vydat publikace k projektu před konáním konference, dále dokončení archivního výzkumu na severní Moravě a vydání překladového sborníku.

S aktuálními informacemi vystoupil také V. Houfek. Připomněl prezentace projektu, na kterých se podílelo MMUL. Šlo o diskusi s pamětníkem Otto Seidlem (soc. demokrat emigrovavší do Švédska, roč. 1913) za účasti T. Okurky 30.4. v Berlíně – výstupem bude mj. také rozhovor pro projekt oral history a ve zkrácené podobě pro týdeník Reflex. Zástupci MMUL a Collegia Bohemica se také setkali se členy Seliger Gemeide v Ústí nad Labem. Hosté si vyslechli výklad o projektu a projevíli zájem spolupracovat s MMUL v budoucnosti v rámci vlastního muzejního projektu. Výměnou zajistili českým spolupracovníkům podporu v jednání o uvedení putovní výstavy v Berlíně (Willy Brandt Haus).

II. Přehled činnosti jednotlivých týmů

Stálá expozice

V. Houfek avizoval zahájení potřebných rekonstrukčních úprav a prací v budově určené pro stávající uložení stálé expozice. Putovní výstava je v současnosti v muzeu v Litoměřicích a do konce roku se přesune ještě do Varnsdorfu, Berlína a do Prahy (NA). V rámci školních projektů už proběhlo přes 50 akcí.

Archivní výzkum

Dle informace od J. Pažouta je výzkum v domácích archivech v severních, západních a východních Čechách téměř ukončen. V současné době zpracovávají s kolegy registry k fondům a dohledávají dokumenty úřední povahy k jednotlivým osobám.

Archivní výzkum na území severní Moravy a Slezska prováděli v poslední době V. Březina a M. Miklová. Studovali písemnosti pěti okresních archivů a zemského archivu v Opavě. Podobně jako pracovníci NA i oni zpracovávají tematické seznamy.

Doplnění Z. Kokošková a J. Pažout: pracovníci NA zdůraznili možnost porovnat seznamy antifašistů z těchto okresních archivů se seznamy centrální správy. J. Pažout zdůraznil také možnost studovat písemnosti také městských archivů, kde ovšem badatelé narážejí na nízké množství zpracovaných archiválií.

Doplnění J. Kocian: vyzval přítomné badatele, účastníci se archivního výzkumu, aby zpracovali **do 15. 8. 2008** tištěnou podobu výstupu výsledků své práce (např. formou pracovního tisku), pro účely závěrečné konference v Ústí/L..

K edičním výstupům promluvila Z. Kokošková. Vzniká Faksimilová edice a soubor Medailonků. Medailonky přinesou portréty širokého spektra osobností od tzv. „hraničních antifašistů“ až k tradičním politickým osobnostem, vč. věkové pestrosti.

K zahraničním badatelským pobytům M. Šimůnek avizoval plánované cesty do Bonnu a Mnichova. Analogicky k soupisům provázející české archiválie vznikne také tematický soupis dokumentů ze zahraničních archivů. Za USD realizuje také výzkum ruských archivních materiálů J. Kocian (v září po připravované konferenci). Pracovníci NA se chystají vyjet ještě do Rakouska, jak uvedl J. Pažout.

Sborník překladových studií – zbývá přeložit poslední studii. S. Kokoška vznesl dotaz na otázku financování výroby sborníku. J. Kocian označil sborník za prioritu, výroba bude podpořena z prostředků projektu.

Oral history

B. Čermáková rekapitulovala množství avizovaných i realizovaných rozhovorů. Letos spolupracovníci oral history odevzdali již 20 kompletních rozhovorů a 15 se stále zpracovává (původní termín odevzdání 30.4.). Zasláné rozhovory je nutné ještě doplnit do databáze a nabídnout MMUL k začlenění do muzejní expozice. D. Weber připomenul přípravu webové prezentace a knihu rozhovorů.

III. Konference 11.-12.9.

V. Houfek připravil základní schéma programu na závěrečnou konferenci k diskusi. Kromě vlastních vystoupení se počítá s tím, že **do 15.8. 2008 zašlou V. Houfkovi a B. Čermákové všichni vystupující základní informace o svých příspěvcích**, které poslouží ke vzniku tiskové zprávy.

Konečná podoba programu bude připravena v průběhu července s ohledem na vyjádření Dozorčí komise.

Doplnění V. Houfek: jména pozvaných lze dodat nejpozději v průběhu června.

Doplnění J. Kocian: Vyzval přítomné spolupracovníky (J. Pažout, D. Kovařík, M. Šimůnek), aby na druhý den konference připravili společný vstupní příspěvek pro panelovou diskusi – jakým směrem se po dobu trvání projektu posunulo bádání o daném tématu, resp. jakým způsobem přispěl tento projekt k prohloubení znalostí atd.

Zápis zpracovala: B. Čermáková

USD

3) Závěry ze sedmého jednání Dozorčí komise k plnění projektu

Závěry ze sedmého jednání Dozorčí komise k plnění projektu „Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu, kteří byli po skončení druhé světové války postiženi v souvislosti s opatřeními uplatňovanými v Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu“

Dozorčí komise se na svém celkově sedmém zasedání (šest zasedání řádných, jedno mimořádné) sešla dne 23.06.2008 na MZV, a to ve složení:

Prof. Tomáš **Kosta** – předseda, MZV ČR, poradce ministra
Jiří **Čištecký** – místopředseda, MZV ČR
Zdeněk **Aulický** – MZV ČR
Dr. Václav **Babička** - MV ČR

PhDr. Miroslav **Kunštát** - FSV UK
Jitka **Thámová** – MF ČR

Omluveni: Prof. Dr. Jan **Křen**, DrSc., Doc. Dr. Barbara **Köpplová**, CSc. – FSV UK
Neomluven: M. **Štěpánek** – Úřad vlády

Zástupci ÚSD:
Doc. Dr. Jiří **Kocian**, CSc.
Mgr. Barbora **Čermáková**

Přizvání hosté:
Dr. Gustav **Krov** – ředitel Muzea města Ústí nad Labem
Mgr. Václav **Houfek** - Muzeum města Ústí nad Labem
PhDr. Zdena **Kokošková** – Národní archiv

Dozorčí komisi (dále jen DK) byl úvodem představen nový člen – Jiří Čištecký, jmenovaný do komise rozhodnutím náměstka ministra místo dr. Jiřího Beránka, který je od května 2008 služebně přidělen v zahraničí.

DK se zabývala diskutováním otázek spojených s konkretizací programu konference v Ústí nad Labem ve dnech 11. a 12. září 2008 (čtvrtek a pátek), jež bude dokumentační projekt uzavírat. Kromě toho se věnovala i některým rámcovým aspektům přípravy závěrečné zprávy pro vládu. Tu má MZV ČR předložit vládě do 31. prosince 2008, a to na základě podkladů, jež obdrží z Ústavu soudobých dějin (dále jen ÚSD).

K předpokládanému průběhu konference předseda DK navrhl, aby byly oproti původnímu plánu učiněny některé organizační změny s tím, že první den dopoledne by kromě uvítání byly předneseny krátké příspěvky politických zástupců z ČR a Německa, kteří by si dále v rámci dopoledního programu prohlédli expozici výstavy. Na úvod konference by tak promluvil ředitel ÚSD Oldřich Tůma, primátor hostitelského města Jan Kubata a předseda DK Tomáš Kosta. Jejich vystoupení by bylo následováno vystoupeními politiků: z domácích Karla Schwarzenberga, Petra Gandaloviče, Jiřího Paroubka, Cyrila Svobody a event. Alexandra Vondry, ze zahraničních představitelů pak saského předsedy vlády Stanislaw Tillicha a poslance Spolkového sněmu Gerda Weisskirchena. Jako čestní hosté by byli přizváni velvyslanci SRN a Rakouska. Na tuto zahajovací část konference, která by trvala cca 1-1,5 hodiny, by navázala prohlídka trvalé expozice výstavy umístěné na několik příštích let v jedné z budov ústecké univerzity. Pozvání politiků a diplomatů bude učiněno formou dopisu předsedy DK, ostatní účastníci budou zváni organizátory konference.

Po obědě, jenž by se podával opět v hotelu, by od 14.00 hod. následovala prezentace odborných výstupů projektu (archivní výzkum, výsledky tzv. orálního projektu, vystoupení pamětníků, diskuse atd.), včetně zhodnocení jeho veřejného ohlasu. Na ni by pak navázal večerní raut s následným předváděním projektových dokumentárních filmů.

Hlavní dopolední program druhého, závěrečného dne konference by představovala řízená diskuse na téma budoucnosti projektu, představující pokus o brainstormingové zformulování budoucích úkolů včetně zamyšlení nad tím, jak je dál financovat. Toto zamyšlení by mělo mít podobu konkrétního písemného výstupu, ke kterému by se volně mohli připojit i přítomní politikové. (Návrh tohoto výstupu by měl dodat Václav Houfek.)

Po 13.00 hod. by program konference definitivně završil společný oběd.

Průběh konference celé bude zaznamenán pro projektovou výroční zprávu, kterou zpracuje ÚSD, konkrétní znění všech včas dodaných příspěvků se navíc ocitne ve sborníku příspěvků z konference, který by měl být k dispozici již na místě.

V souvislosti s citlivou otázkou týkající se šíře okruhu zvaných se DK ztotožnila s návrhem předsedy: náklady za cestu a ubytování lze pokrýt těm z nich, kteří se – svými předem sjednanými vystoupeními – stanou aktivními tvůrci programu konference. Bylo odsouhlaseno, že by se mělo jednat o 4 pamětníky. Z pozvání adresovaných ostatním naopak vyplývá, že si cestu a ubytování zaplatí, nicméně jim budou sděleny kontakty na ubytovací zařízení v místě.

DK dále projednala otázku čerpání finančních prostředků v letošním roce a to, jak jeho dosavadního průběhu tak především možnosti dočerpání finančních prostředků v situaci, kdy má dodavatel projektu „vyúčtovat poskytnuté prostředky do ukončení řešení projektu, tj. do 30.9.2008“, resp. „prostředky nespotřebované k 30.9.2008... neprodleně vrátit správci příslušné kapitoly státního rozpočtu, ze které byly prostředky poskytnuty“ (viz „Smlouva o provedení projektu...“).

Touto smlouvou opírající se o příslušné vládní zadání je ke zmíněnému datu 30. září 2008 definováno nejen vyúčtování, nýbrž i celkové ukončení projektu (o němž má pak být vláda informována do 31. prosince 2008 materiálem, který připraví MZV ČR). Odbornou zprávu připraví ÚSD a předá ji MZV nejpozději do 1.11.2008. Jelikož je zřejmé, že některé platby – např. faktury ze závěrečné zářijové konference, za publikace apod. – nutně přesáhnou horizont 30. září, bude nutno výše uvedenou smlouvu aktualizovat. Na jednání bylo zástupkyní MF ČR navrženo a následně odsouhlaseno, že se tak stane formou písemného dodatku mezi zadavatelem, MZV ČR a hlavním řešitelem projektu, ÚSD.

Zapsal: Zdeněk Aulický / 23.07.2008

ÚSD

II. Zprávy ze služebních cest zaměstnanců Národního archivu a USD

1) Zpráva ze služební cesty do SRN (Mnichov, Řezno)

Místo: Mnichov (Bavorský hlavní státní archiv a Zemský sněm), Řezno (Biskupský ústřední archiv)

Termín cesty: 28.–31. ledna 2008

Účastník cesty: PhDr. Zdeňka Kokošková

Cílem této služební cesty byla rešerše ve fondech Biskupského ústředního archivu v Řezně, objednání vybraných dokumentů v digitální podobě v Bavorském hlavním státním archivu v Mnichově a vernisáž výstavy v Bavorském zemském sněmu. Získané materiály budou využity při přípravě tématické faksimilové edice dokumentů z let 1945 – 1950, publikaci prezentující některé osudy německých antifašistů i stálou expozici Muzea Ústí nad Labem.

Účast na vernisáži výstavy o pronásledovaných členech tamního parlamentu v období nacismu, byla velmi užitečná a inspirující. Webová encyklopedie se svým zajímavým obsahem může pozitivně působit na širokou německou i zahraniční veřejnost.

„Opfer und Verfolgte des NS-Regimes aus bayerischen Parlamenten“

Řezno, Biskupský ústřední archiv – Bischöfliches Zentralarchiv Regensburg

Studium v řezenském biskupském archivu spojeném s rozsáhlou knihovnou pomáhá rozšířit informace k problematice odpůrců nacismu německé národnosti žijících do poloviny 40. let v Československu o osudy katolického duchovenstva. Na úvod návštěvy v archivu proběhla konzultace k tématu

s archivním radou J. Mayerhofem. Doporučena byla zejména rešerše v některých pozůstalostech (např. fondy biskup R. Buchbeger, M. Graber, kanovník J. Maier) a fond Personalakten (např. sign. 4672 - F. Feyerer, sign. 4471 - R. Hopp, sign. 2237 - A. F. Mayerl). Po provedeném výzkumu byly objednány kopie některých písemností a zároveň byly vybrány významné dokumenty k vyhotovení digitálních kopií pro následné výstupy z projektu.

Pomůcky k fondům v tomto archivu (Bischöfliches Zentralarchiv und Bischöfliche Zentralbibliothek Regensburg – Kataloge und Schriften) byly vydávány již od 80. let tiskem a jsou k dispozici ve studovně. Archiv zároveň vydává časopis (Beitrage zur Geschichte des Bistums Regensburg), jehož 15. svazek byl celý věnován vývoji diecéze v období Třetí říše a 6. svazek obsahuje bavorsko-české vztahy v církevních dějinách.

Mnichov, Bavorský hlavní státní archiv - Bayerisches Hauptstaatsarchiv

Cílem návštěvy Bavorského hlavního státního archivu v Mnichově bylo podrobné prostudování archivního fondu Landesflüchtlingsverwaltung (např. inv. č. 6, 727, 705, 728, 1234, 1560, 1663, 2092 týkající se transportů a ubytování německých antifašistů z Československa, jejich sociální situace na našem i bavorském území, i některých československých předpisů souvisejících s danou problematikou) a fondu Nachlass Maria Gunzl (bývalá členka DSAP v meziválečné ČSR, politická vězenkyně v období nacistické okupace a poválečná členka bavorského sněmu).

Z obou fondů bylo vybráno několik důležitých písemností potřebných pro faksimilovou edici dokumentů i pro publikaci medailonků s osudy některých německých antifašistů a byly objednány jejich digitální kopie.

Mnichov, Bavorský zemský sněm

Návštěva Bavorského zemského sněmu v Maximilianeu souvisela s prezentací jedinečného projektu vědeckých institucí Haus der Bayerischen Geschichte a Institut für Zeitgeschichte, a to za účasti zemského prezidenta A. Glücka a některých členů parlamentu. Výsledek projektu - encyklopedie nazvaná Opfer und Verfolgte des NS-Regimes aus bayerischen Parlamenten umístěná na webových stránkách zemského sněmu umožňuje seznámit se s osudy 315 členů zmíněné instituce (kteří v ní působili postupně od roku 1918) perzekvovanými nacistickým režimem, tj. v letech 1933 - 1945. U každé publikované osoby jsou uvedena základní osobní data a fotografie, následuje chronologie i způsob nacistického pronásledování, politická i obecná biografie (s odkazy na užitá prameny a literaturu). V encyklopedii lze vyhledávat jednak abecedně, ale i dle stranické příslušnosti osoby, typu perzekuce, zařazení jednotlivce v parlamentu, povolání, zmíněných lokalit apod. Lze dohledat i osoby, které pocházejí z Československa, resp. odešli po roce 1945 v důsledku tehdejší čs. politiky do zahraničí (např. Maria Günzl).

2) Zpráva ze služební cesty do SRN (Drážďany)

Místo: Drážďany (Saský hlavní státní archiv)

Termín cesty: 19.–21. února 2008

Účastník cesty: PhDr. Zdeňka Kokošková

Sächsisches Staatsarchiv, Hauptstaatsarchiv Dresden

Na základě předchozí konzultace s odborným pracovníkem archivu Dr. Nilsem Brübachem jsem byla pozvána do nově přestěhovaného drážďanského hlavního státního archivu ke studiu archivních pomůcek. Na základě požadavku mi byly předloženy následující pomůcky:

- 11853 KPD-Bezirksleitung Sachsen und Kreisleitungen, 1945-1946
- 11854 SPD-Landesvorstand und Kreisvorstände, 1945-1946
- 11855 Aktions- und Arbeitsgemeinschaft der KPD und SPD, 1945-1946
- 11856 SED-Landesleitung Sachsen, 1946-1952
- 12454 Bezirkskomitee Dresden und Kreiskomitees der Antifaschistischen Widerstandskämpfer, 1974-1987
- 12456 SED-Nachlässe / Personenfonds, 1890-1989
- 12457 SED-Sammlungen, 1890-1989
- 13401 Unterlagen der SMA Sachsen im Staatsarchiv der Russischen Föderation, 1945-1949
- 12889 Zeitgeschichtliche Sammlung, 1800-1995
- 11375 Sächsischer Landtag, 1946-1952
- 11376 Landesregierung Sachsen, Ministerpräsident, 1945-1952
- 11377 Landesregierung Sachsen, Ministerium des Innern, (1912-1944) 1945-1952 (1953-1959)
- 11391 Landesregierung Sachsen, Ministerium für Arbeit und Sozialfürsorge, (1852, 1882, 1884, 1899-1944) 1945-1952 (1953-1956)

Během této návštěvy mi byly předloženy i některé spisy ze zmíněného fondu č. 11377 – Ministerstvo vnitra. Jednalo se o písemnosti k tzv. antifa-transportům do Sovětské okupační zóny (sign. 2532, 2533 a 2535).

Nejvíce písemností ke zkoumanému tématu a k tématu přesídlenci z ČSR a Polska se dle inventářů nachází v následujících fondech:

- 11376 Landesregierung Sachsen, Ministerpräsident, 1945-1952
- 11377 Landesregierung Sachsen, Ministerium des Innern, (1912-1944) 1945-1952 (1953-1959)
- 11391 Landesregierung Sachsen, Ministerium für Arbeit und Sozialfürsorge, (1852, 1882, 1884, 1899-1944) 1945-1952 (1953-1956)

Rovněž ve všech ostatních zkoumaných fondech (zejména stranických) bylo možno najít zmínky o přesídlencích a antifasistech. Dle dohody s kolegy z tamního archivu připravíme písemnou

objednávku archiválií, protože fondy jsou v současnosti umístěny v různých depozitářích. Při příští návštěvě se předpokládá i objednávka kopií a skenů pro jednotlivé výstupy projektu.

ÚSD

3) Zpráva ze služební cesty do SRN (Bayreuth)

Místo: Bayreuth (Bundesarchiv – Lastenausgleichsarchiv)

Termín cesty: 17.–18. března 2008

Účastník cesty: PhDr. Pavel Dufek, Ph.D.

Rešerše v Bundesarchivu (Bayreuth)

Vzhledem k časově velmi omezenému pobytu v Bayreuthu jsem si za hlavní úkol stanovil prostudovat druh a charakter materiálů uložených v Bundesarchiv - Lastenausgleichsarchiv, Bayreuth.

Pro řešený výzkumný úkol se jeví jako nejpřínosnější tyto tam uložené fondy a materiály:

- 1) Fond Ost-Dokumentation, který se skládá z materiálů shromážděných Bundesarchivem, případně vědeckými organizacemi a organizacemi německých vysídlenců (vyhnanců) z jimi dříve (do období krátce po konci 2. světové války) obývaných oblastí.
 - 1a) Pro sledovaný projekt se jeví nejdůležitějším prostudovat podrobněji fondy *Ost-Dok. 20 I+II, Ost-Dok. 16 a 17*, v nichž jsou shromážděny především vzpomínky a výpovědi německých obyvatel Československa z různých sociálních okruhů na život a děje v Československu do roku 1938, na období okupační nadvlády nacistického režimu nad jeho územím a na období bezprostředně na něj navazující. V uvedených oddílech fondu jsou jak vzpomínky na činnost jednotlivých organizací, tak výpovědi o osudech a činnosti jednotlivců.
 - 1b) Zajímavými by mohly být i fond *Ost-Dok 22*, který se obsahuje materiály o hospodářském vývoji v československo-německém pohraničí do roku 1945.
- 2) Fond „Lastenausgleichsakten“ obsahuje písemnosti pocházející z činnosti spolkových úřadů, které v rámci možností daných zákony a nařízeními měly za úkol nahradit majetkové škody, které nahlásili němečtí občané, že utrpěli v důsledku vysídlení (vyhnání) z oblastí, které obývali ve Střední a Východní Evropě do období bezprostředně po sklonku 2. světové války. Výhodou při využívání těchto materiálů je, že je možno je vyhledávat pomocí počítačových programů v počítačové databázi podle příjmení a dat narození.
- 3) Fond Heimatortskartei Regensburg, který je kartotékou tvořenou kartičkami se jmény a příjmeními německých obyvatel jednotlivých obcí Čech a Moravy, kteří po roce 1946 v nich již nežili. Kartotéka je řazena podle obcí, v nich pak abecedně podle příjmení. Na kartičkách je uvedeno jméno a příjmení dotyčné osoby, bývá tam uveden i stav, často povolání a u některých i politická či odborová nebo spolková příslušnost, případně post zastávaný v rámci obecní samosprávy v jednotlivé obci.

4) Zpráva ze služební cesty do SRN (Bonn)

Místo: Bonn (Archiv sociální demokracie)

Termín cesty: 21.–24. dubna 2008

Účastník cesty: Mgr. David Kovařík

Archiv der sozialen Demokratie der Friedrich-Ebert-Stiftung v Bonnu-Bad Godesbergu

Během pobytu ve zdejším archivu jsem zdokumentoval 42 složek Seligerova archivu. Ve 23 složkách jsem pořídil xerokopie 57 dokumentů (dohromady 263 okopírovaných listů). Tyto písemnosti byly uloženy k ostatním dokumentům ze Seligerova archivu v budově Ústavu pro soudobé dějiny v Praze.

Seznam písemností, zdokumentovaných během druhého archivního výzkumu ve fondu Seliger-Archiv, z nichž byly pořízeny kopie:

Dokumentation DSAP – Geschichte

Soubor písemností a dalších materiálů, vztahujících se k dějinám německé sociální demokracie v předválečném Československu.

Číslo složky	Název složky
1890	DSAP Geschichte (DSAP:Kreis Pilsen – Budweis)

Dokumentation – Geschichte vor 1945

Soubor písemností a dokumentů, vztahující se k působení německých sociálních demokratů z Československa v různých veřejných aktivitách, zejména ve válečném zahraničním exilu.

1975	Tschechoslowakei nach 1939 (Demokratic sudeten committee)
------	---

NS-Widerstand/Verfolgung

Složka obsahuje materiály, vztahující se k době nacistické okupace. Jedná se především o dobovou korespondenci, zprávy a svědectví o koncentračních táborech a dalším pronásledování.

2024	Aktion zur Verbinderung der Austreibung
2026	Antifaschistische Flugblattes, Kriegsende (1945)
2030	Widerstand: Bezirke Braunau und Tetschen
2034	Verfolgung-KZ Dachau, Mauthausen, Sachsenhausen
2037	Sudetendeutsche NS-Verfolgete, Gemeinschaften u. Gedenkstunden

Dokumentation Antifa

Složka obsahuje dokumenty k vysídlovací akci německých antifašistů z českých zemí, včetně jmenných seznamů vysídlelců (Ústí nad Labem, Svitavy).

2042	Antifa-Transporten, Dokumente 45/46, Korrespondenz
2043	Aktion Ullmann

2045	Behandlung der Antifaschisten (1945-1965)
------	---

Dokumentation Vertreibung/Aussiedelung

Složka obsahuje dokumenty a materiály, vzniklé již na německém území, které popisují pozici této skupiny obyvatelstva bezprostředně po usazení v Německu.

2066	SPD-Vertreibenenschicksal (Antifaschisten aus ČSR in SPD)
------	---

Dokumentation – Emigration

Soubor písemností, které dokládají působení a činnost různých protinacistických exilových skupin německých obyvatel z předválečného Československa.

2191	Emigration Finnland, (1939-1941)
2194	Sudetendt. Emigration in Frankreich (1940)
2197	Seliger-Gemeinde in Osterreich (1956-1977)
2198	Transport Sudetendeutschen aus Osterreich nach Schweden (1948)
2201	Kanada – Sudetendt. Gruppen in Kanada (1942-1984)

TG England

Dokumenty k činnosti „Treugemeinschaftu“. V rámci této sbírky je uložena také skupina materiálů k působení tzv. Zinnerovy skupiny.

TGE21	Zinner-Gruppe A, Sammlung (1940-1944)
TGE22	Zinner-Gruppe B, Sammlung (1939-1946)

Nachlass Roman Wirkner

Mimořádně rozsáhlá sbírka zniklá z pozůstalosti německého antifasisty Romana Wirknera. Obsahuje zprávy a dokumenty z období nacistické okupace, věznění v koncentračních táborech, poválečné situace a antifasistických transportů.

4/SERW000039	Dokumentation/ Umsiedlung/ Antifatransporte (Bez.Tetschen)
4/SERW000041	Die Aussiedlerung - Betreuungsaktion der Sozialdemokraten
4/SERW000057	Dokumentationsmaterial: Antifatransporte
4/SERW000066	SPD-Umsiedlungsaktion – Organization in Bayern
4/SERW000102	Opfer des NS-Regimes: KZ/Widerstand (Smlg. 1939-1959)

5) Zpráva ze služební cesty do SRN (Drážďany)

Místo: Drážďany (Sächsisches Staatsarchiv, Hauptstaatsarchiv Dresden)

Termín cesty: 20.–25. dubna 2008

Účastníci cesty: PhDr. Zdeňka Kokošková, Mgr. Alena Skipalová

Hlavní státní archiv Drážďany - Hauptstaatsarchiv Dresden

Pramenů k sledované problematice německých antifašistů z Československa, kteří po druhé světové válce vesměs dobrovolně odešli do Německa, konkrétně do Saska, bylo zjištěno značné množství. Na základě průzkumu archivních pomůcek v únoru 2008 byly vybrány nejvýznamnější fondy k hlubšímu studiu.

Současný výzkum byl prováděn zejména v písemnostech ústředních německých zemských úřadů tj. ve fondech Landesregierung Sachsen – Ministerpräsident (ke studiu tohoto fondu je vždy předkládán mikrofilm obsahující několik archivních jednotek), Landesregierung Sachsen - Ministerium des Innern a Landesregierung Sachsen – Ministerium für Arbeit und Sozialfürsorge. Kromě ústředních úřadů byl výzkum prováděn ve fondech KPD a SED. Z hesel v inventářích výše uvedených fondů je třeba věnovat nejvíce pozornosti pojům Antifaschist a Umsiedler.

Problematikou uprchlíků z jednotlivých východoevropských zemí, mj. též z poválečné ČSR se v Sasku v rámci rezortu Ministerstva vnitra (Landesregierung Sachsen - Ministerium des Innern) zabývalo především tzv. Abteilung Umsiedler. Součástí tohoto oddělení pak byl přímo samostatný útvar pro antifašisty (Organisation Antifaschisten).

Do bývalé Sovětské okupační zóny, jejíž součástí Sasko bylo, odcházeli z osob, definovaných dle československých předpisů jako antifašisté, zejména komunisté se svými rodinami. Významnou část písemností příslušných fondů tvořily seznamy antifatransportů (nejstarší pocházejí již z října 1945), z jednotlivých českých a moravských regionů, které směřovaly do Saska, popřípadě dále do dalších zemí, ale i do jiných okupačních zón. Transporty byly číselně označené a rozdělené podle dvou hlavních táborů, ve kterých se přesídlenci shromažďovali před tím, než byli umístěni do dalších lokalit. Jednalo se o tábory v Pirně a Adorfu.

K jednotlivým táborům se ve fondu zachovalo množství zpráv o revizních návštěvách, o karanténních opatřeních, o zaměstnancích, o zajišťování stravy, fotografická alba o materiálním vybavení táborů, písemnosti k rušení a zániku táborů.

Poměrně rozsáhlá byla i korespondence oddělení Umsiedler s jednotlivými přesídlenci a antifašisty a s ústřední správou pro přesídlence v Berlíně (Zentralverwaltung für deutsche Umsiedler), která se týkala konkrétních záležitostí - ubytování, stravy, oblečení, hledání příbuzných, přesídlení do jiných zón, přidělení půdy, lepšího pracovního zařazení a zajišťování další pomoci a další péče o přesídlence.

Další velkou skupinu písemností tvořily statistické přehledy o přesídlencích, situační zprávy měsíční, čtvrtletní či roční, různé výkazy vyhotovené jednotlivými městy, okresy či ústředními úřady.

V hojně míře se ve spisech také objevovala problematika probíhající pozemkové reformy v Sasku, právě v souvislosti s přidělováním půdy pro přesídlence tzv. Neubauerstellen, která se

rovněž dotýkala osob z ČSR. Jsou dochovány i zprávy o průběhu přidělování půdy antifašistům pocházejícím z naší republiky.

Landesregierung Sachsen – Ministerpräsident a Landesregierung Sachsen – Ministerium für Arbeit und Sozialfürsorge je nutno hledat záležitosti antifašisů mezi obecnějšími pojmy – přesídlenci, navrátilci. Jedná se zejména o potvrzování jejich antifašistické činnosti.

Ve fondu KPD – Bezirksleitung (Kaderabteilung) lze nalézt např. dokumenty týkající se prověřování komunistů, jejich životopisy, potvrzování antifašistické minulosti členům strany. Součástí jsou i seznamy bývalých členů KSČ po jednotlivých okresech a jejich stranická práce. V navazujícím fondu SED – Landesleitung (Abteilung Agitation) se řeší již spolupráce obou stran a masových organizací v ČSSR a v NDR na konci čtyřicátých let 20. století.

Návštěva u pamětníků v Pirně

V souvislosti s přípravou jednoho z výstupů projektu – publikace asi s šestnácti medailonky odpůrců nacismu jsme navštívily rovněž saskou Pirnu, v níž žijí potomci rodiny Morcheovy. Všech šest synů vychovávaných matkou ke komunistickému přesvědčení (otec zahynul za 1. světové války) uteklo z Německa po nacistickém převratu do československého pohraničí, na podzim 1938 do vnitrozemí a po útěku z okupovaného Československa, bojovali se zbraní v ruce proti nacismu (jeden ve východní armádě ostatní na Západě). Dva bratři položili za demokratickou Evropu životy. Po válce se jeden z nich odstěhoval do Velké Británie a zbylí tři se vrátili z ČSR do saské Pirny.

V rodině jsme naskenovaly větší množství zajímavých osobních dokumentů, z nichž některé budou vybrány pro zmíněnou publikaci. Zároveň jsme při rozhovoru s potomky doplnily do základního textů některé důležité údaje.

Závěr

Přestože se návštěva v Hlavním státním archivu v Drážďanech uskutečnila z důvodu předchozího stěhování archivu až v závěru projektu, splnila svůj cíl: umožnila nám seznámit se s archivními fondy země, která přijala nejvíce přesídlenců, ale i německých občanů – antifašistů (zejména komunistů) z Československa. Nabízí se i srovnání s archivními fondy v Mnichově - Bayerisches Hauptstaatsarchiv, kde byl prováděn výzkum v létě roku 2007. V této zemi, která byla po válce americkou okupační zónou, hledali z německých antifašistů naopak útočiště zejména bývalí členové Německé sociální demokracie a odpůrci nacismu z jiných politických stran meziválečného období ČSR (např. křesťanští sociálové a příslušníci svazu zemědělců).

6) Zpráva ze služební cesty do SRN (Berlín)

Místo: Berlín (Landesarchiv Berlin)

Termín cesty: 28.–29. května 2008

Účastník cesty: PhDr. Pavel Dufek, Ph.D.

Cílem služební cesty uskutečněné v rámci projektu *Dokumentace osudů aktivních odpůrců nacismu...* byl výzkum složek k několika osobám uloženým ve fondech následujících archivů: Landesarchiv Berlin a SAPMO - Bundesarchiv.

Landesarchiv Berlin

Na základě výsledků předchozího průzkumu v roce 2006 a 2007 byly objednány ke studiu v Landesarchivu Berlin složky týkající se protifašistické činnosti Friedricha Tichého a jeho manželky Hanny z fondu Hauptamt Opfer des Fachismus.

1) Složka Friedrich Tichy obsahuje podklady k jeho žádosti přiznání výhod, které mu náležely vzhledem k jeho antifašistické činnosti. Zároveň některé z dokumentů ve složce vypovídají o činnosti Friedricha Tichého v bývalém Východním Německu (NDR) ve 40. a 50. letech 20. století. Bylo objednáno zhotovení digitálních kopií většiny dokumentů, které jsou ve složce uloženy.

2) Složka Hanna Ticha obsahuje v zásadě totéž, co složka jejího manžela. Navíc obsahuje životopis sepsaný Hannou Tichou na přelomu 50. a 60. let 20. století v rozsahu 4 strojopisné strany A4 a výstřížek z listu Neues Deutschland ze srpna 1976 s oznámením o jejím úmrtí. Bylo objednáno pořízení digitálních kopií vybraných dokumentů s nejvyšší vypovídací hodnotou.

Některé z vybraných digitálních kopií dokumentů budou použity pro výstup z projektu – publikaci s medailonky.

Bundesarchiv Berlin

Na základě předchozího výzkumu v roce 2006 a 2007 byly objednány v SAPMO-Bundesarchiv ke studiu tam uložené materiály k Rudolfovi Weberovi nar. 23. 9. 1905. K prozkoumání byly předloženy fotokopie (mikrofiše) písemností Jednotné socialistické strany Německa (SED), byl z nich pořízen větší počet snímků jednak vypovídajících o příchodu jmenovaného do bývalého Východního Německa (NDR) a o jeho politické činnosti v 50. letech, jednak snímky písemností o transportech antifašistů. Vzhledem k nedostatku času však nebylo možné prohlédnout všechny předložené mikrofiše.

Z mikrofiší, které se podařilo zhlédnout, byly pořízeny kopie dokumentů, které dokumentují příchod Rudolfa Webera do tehdejší Sovětské okupační zóny Německa jeho pracovní a politickou činnost v něm.

Tyto kopie budou rovněž výběrově použity pro publikaci s medailonky.

III. Oral history (sopsis rozhovorů)

narátor	tazatel	stav
Herbert Altenberger	(Schatz)	odevzdáno
Gustav Dotzauer	(MMÚL)	odevzdáno
Rudolf Dvorschak	(Schatz)	odevzdáno
Hugo Gottfried	(USD)	odevzdáno
Alois Hensely	(Schatz)	odevzdáno
Zuzana Hřebíková	(Živá paměť)	odevzdáno
Elizabeth Chorovská	(Živá paměť)	odevzdáno
Alžběta Jacková	(Živá paměť)	odevzdáno
Ruth Kähler	(Mieder)	odevzdáno
Otto Kögler	(Schatz)	odevzdáno
Fritz Köhler	(Wagnerová)	odevzdáno
Arnošt Körner	(Živá paměť)	odevzdáno
Bedřich Lühne	(Živá paměť)	odevzdáno
Erika Maková	(Živá paměť)	odevzdáno
Rudolf Regnerml	(Živá paměť)	odevzdáno
Otto Seidl	(MMUL)	odevzdáno
Brunhilde Skibinska	(Schwarz)	odevzdáno
Gerda Stadler	(Schatz)	odevzdáno
Walter a Anita Tschapek	(Wagnerová)	odevzdáno
Leo Zahel	(Stárková)	odevzdáno

IV. Setkání se členy Seliger Gemeinde v Ústí nad Labem (zpráva)

V sobotu 24.května navštívila Ústí nad Labem skupina členů Seligerovy obce (<http://www.seliger-gemeinde.de>). Setkali se s ředitelkou Collegia Bohemica o.p.s. Blankou Muralovou a s ředitelem Muzea města Ústí nad Labem Gustavem Krovem. Tématem jednání byla aktuální informace a spolupráce na projektu "Zapomenutí hrdinové", který v letošním roce bude ukončen konferencí a otevřením stálé historické expozice k tomuto tématu v Ústí nad Labem ve dnech 11.-12. září 2008. Dále se projednávala spolupráce především na projektech k dějinám německé sociální demokracie v českých zemích.

Během svého krátkého pobytu navštívili členové Seligerovy obce v Ústí nad Labem hrad Střekov, labský most E. Beneše a prostory Collegia Bohemica o.p.s., kde se seznámili se současným stavem příprav rekonstrukce Muzea města Ústí nad Labem, s činností Collegia Bohemica o.p.s. a Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a s připravovanými historickými projekty. Během krátké procházky centrem města se zašli podívat k pamětní desce významného ústeckého starosty a představitele německé sociální demokracie Leopolda Pözlza, která je umístěna na budově ústecké radnice. Poté byla plánována návštěva hrobu významného představitele německé sociální demokracie v českých zemích Josefa Seligera v Teplicích.

Seligerova obec je organizace německých sociálních demokratů z předválečného Československa. Tato demokratická politická strana byla ve 30. letech 20. století, spolu se svými sesterskými organizacemi, oporou boje proti nastupujícímu nacismu a fašismu v Evropě. Během 2. světové války se členové těchto organizací významně zapojili do protinacistického boje a odporu, desetitisíce z nich byly krutě pronásledovány ze strany německého nacistického režimu. Řada z nich byla bohužel po válce opět pronásledována a postižena různými formami omezování jejich občanských a lidských práv. K tragédiím například patří zavraždění německého sociálního demokrata Braunka během známých událostí v Ústí nad Labem dne 31.července 1945, který se krátce předtím vrátil z nacistického koncentračního tábora. a Ústecku byla během nacistické okupace nejsilnější odbojovou skupinou právě ilegální organizace německých sociálních demokratů, které se po smrti Leopolda Pözlza 1.9.1944 nazvala jeho jménem. Mimo jiné se zasloužila o záchranu labského mostu E. Beneše a zdmadel T. G. Masaryka v Ústí nad Labem, které chtěla ustupující německá armáda vyhodit do povětří v květnu 1945.

Mgr. Václav Houfek

V. Přehled školních programů

datum	hodina	škola	třída	počet žáků
14.2.	9:00	gymnázium Jateční		
	10:30	gymnázium Jateční		
3.3.	9:00	ZŠ Chřibská	8	18
	11:00	ZŠ Chřibská	9	20
17.3.	10:00	ZŠ a MŠ Markvartice	9	24
27.3.	9:10	Gymnázium Lovosice	kvarta	28
17.4.	8:00	ZŠ Liberec	9.A	26
	10:00	ZŠ Liberec	9.B	24
	11:50	ZŠ Liberec	9.C	25
23.4.	10:00	ZŠ Liberec, 5. květen, 485 105 631, 774 661 598, holik@zs5kveten.cz	9. A	25
	11:50	ZŠ Liberec, 5. květen, 485 105 631, 774 661 598, holik@zs5kveten.cz	9. B	25
	13:40	ZŠ Liberec, 5. květen, 485 105 631, 774 661 598, holik@zs5kveten.cz	8	27
24.4.	8:00	ZŠ Povrly	9	29
25.4.	11:00	ZŠ Litoměřice, Na Valech	9	30
29.4.	10:00	ZŠ Liberec, Kaplického 384, Liberec 23	9	20
5.5.	9:00	ZŠ Meziboří (Litvínov)	9.B	24
	11:00	ZŠ Meziboří (Litvínov)	9.A	23
13.5.	10:30	ZŠ České mládeže, ÚL	9.A	24
	12:15	ZŠ České mládeže, ÚL	9.B	22
14.5.	9:00	ZŠ Litvínov	9	20
	10:45	ZŠ Litvínov	9	20
	12:30	ZŠ Litvínov	9	20
19.5.	8:15	gymnázium Chomutov	2. A	30
	10:15	gymnázium Chomutov	2. B	30
20.5.	8:15	gymnázium Chomutov	2. C	30
	10:15	gymnázium Chomutov	2. F	30
21.5.	8:15	gymnázium Chomutov	4. F	30
	10:15	gymnázium Chomutov	3. A	30
23.5.	8:15	gymnázium Chomutov	3. B	30
	10:15	gymnázium Chomutov	5. F	30
26.5.	10:55	ZŠ Novosedlice	9	20
27.5.	8:00	ZŠ Teplice	8.A	25
	10:00	ZŠ Teplice	8.B	25
	12:00	ZŠ Teplice	9	25
29.5.	8:00	gymnazium Varnsdorf	I	30
	10:00	gymnazium Varnsdorf	II	30
	11:30	gymnazium Varnsdorf	III A	30
	13:00	gymnazium Varnsdorf	III B	30
4.6.	10:00	ZŠ Litoměřice	9.A	17
	11:50	ZŠ Litoměřice	9.B	19
10.6.	8:55	Gymnázium Louny	kvarta	31
11.6.	8:00	ZŠ Vinařská	9	20
	11:45	ZŠ Vinařská	9	26
13.6.	9:00	5.ZŠ Litoměřice	9.B	23
16.6.	8:00	gymnazium Varnsdorf	IV	30
	10:00	gymnazium Varnsdorf	V	30
	11:30	gymnazium Varnsdorf	VI	30
	13:00	gymnazium Varnsdorf	VII	30
17.6.	9:00	OA Kadaň	2	30
	11:00	MS Kadaň	1	30
20.6.	7:00	SŠS Louny	S1	21
	8:30	SŠS Louny	MS2	15

VI. Konference Únor 1948 v Československu (program)

Program mezinárodní vědecké konference

„ÚNOR 1948 V ČESKOSLOVENSKU: NÁSTUP KOMUNISTICKÉ TOTALITY A PROMĚNY SPOLEČNOSTI“

Doba konání: 25.–27. února 2008

Místo konání: Lichtenštejnský palác, U Sovových mlýnů 4/506, Praha 1 - Malá Strana

Organizační zajištění: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, v.v.i.
Národní archiv
Historický ústav Slovenské akademie věd v Bratislavě
Úřad vlády České republiky

Konference se koná pod záštitou předsedy vlády České republiky pana Mirka Topolánka.

Pondělí 25. února 2008

15,30-16,00

Tisková konference (Masarykův salonek)

16,00-17,00

Slavnostní zahájení konference (Zlatý sál)

Mirek Topolánek, předseda vlády České republiky
Oldřich Tůma, ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.
Eva Drašarová, ředitelka Národního archivu
Edita Ivaničková, zástupkyně ředitele Historického ústavu SAV Bratislava
Naděžda Kavalírová, Čestmír Čejka, zástupci Konfederace politických vězňů

KOČIAN Jiří:

Únorové události po 60 letech

17.00

Otevření výstavy dobových dokumentů z fondů Národního archivu (Zahradní salonek)

Úterý 26. února 2008

9,00-10,40

I. Únor 1948 a jeho bezprostřední důsledky (Zlatý sál)

1. blok, moderátor Oldřich Tůma

PERNES Jiří:
BARNOVSKÝ Michal:
KÁRNÍK Zdeněk:
JIRÁSEK Zdeněk:
BUREŠOVÁ Jana:

ÚNOR 1948 JAKO VÝZNAMNÝ MEZNIK VE VÝVOJI ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI
Slovenská spoločnosť po februárovom prevrate 1948
„Vítězný únor“ – výsledek strategického obratu Kominterny z 30. let
Únor 1948 a československá ekonomika
Změny na venkově a v zemědělství v důsledku nástupu komunistické totality

11,00-12,40

I. Únor 1948 a jeho bezprostřední důsledky (Zlatý sál)

2. blok, moderátor Jiří Kocian

DOBEŠ Jan:
ŠIKORA Stanislav:
ŽATKULIAK Jozef:
ŠACH Jan:
LESÁK Josef:

Ústavodárné národní shromáždění po únoru 1948
Február 1948 a ďalšie oklešťování právomocí slovenských národných orgánov
Národné výbory – mocenský nástroj premeny spoločnosti
Hledání cest a způsobů řízení armády po únoru 1948
Studentské pochody na Hrad

9,00-10,40

II. Cesta k represí a perzekuci (Hnědý sál)

1. blok, moderátor Stanislav Šikora

CUHRA Jaroslav:

NAD PERZEKUCÍ A REPRESÍ

- KOVAŘÍK David: Příspěvek k činnosti akčních výborů Národní fronty – Krajský akční výbor NF v Brně v roce 1948
- PEHR Michal: Československá strana lidová a únor 1948
- PEŠEK Jan: Nekomunistické politické strany na Slovensku v priebehu februárových udalostí a formování nového politického systému
- SYRNÝ Marek: Demokratická strana počas februárového prevratu 1948 a osudy jej predstaviteľov v novom režime

11,00-12,40

II. Cesta k represí a perzekucí (Hnědý sál)

2. blok, moderátor Alena Šimánková

- FIDLER Jiří: Postupná proměna velitelského sboru branné moci – únor 1948 až říjen 1949
- HANZLÍK František: Obranné zpravodajství a únor 1948: podíl OBZ na perzekucí důstojnického sboru po únoru 1948
- PEJČOCH Ivo: Vojáci popravení v politických procesech 1949-1954
- POVOLNÝ Daniel: Vývoj kompetencí a postavení vojenské kontrarozvědky v letech 1946-1951
- KALOUS Jan: Únor a anti-únor Štěpána Plačka – osobitá reflexe únorových událostí 1948

14,00-15,40

I. Únor 1948 a jeho bezprostřední důsledky (Zlatý sál)

3. blok, moderátor Michal Barnovský

- JANČÍK Drahomír: Zpolitizovaná státní správa versus hospodářská demokracie, svobodné podnikání a podnikatelské prostředí (1945-1958)
- LONDÁK Miroslav: Február 1948 – determinant ďalšieho vývoja ekonomiky na Slovensku
- SABOL Miroslav: Systémové zmizeny v priemysle 1945-1950 na príklade energetiky Slovenska
- HALLON Ľudovít: Transformácia finančnej sústavy na Slovensku 1945-1950
- KUBŮ Eduard–ŠOUŠA Jiří: Manažerem v krutých časech (Ing. Jaromír Bečka a firma MEWA od Mnichova 1938 do Února 1948)

16,00-17,40

III. Protikomunistický odboj : Český a slovenský exil (Zlatý sál)

1. blok, moderátor Jiří Pernes

- POVOLNÝ Mojmír: Z ODDĚLENÍ PRO VĚDECKOU POLITIKU V BRNĚ DO ČESKOSLOVENSKÉHO ZAHRANIČNÍHO ÚSTAVU V PAŘÍŽI
- RAŠKA Francis D.: Založení Rady svobodného Československa
- POLIŠENSKÁ Milada: Josef Josten: Free Czechoslovakia Information Service
- ŠTĚPÁN Jiří: Stanislav Schottl jako významný činitel čs. exilu v jižním Švédsku po roce 1948
- ČELKO Vojtech: Hodnotenie Februára 1948 z pohľadu slovenských demokratických exulantov

14,00-15,40

II. Cesta k represí a perzekucí (Hnědý sál)

3. blok, moderátor Alena Nosková

- BÁRTÍK František: Tábory nucené práce
- KÝR Aleš: Deformace a reformy českého vězeňství v letech 1952-1992
- PISOVÁ Renata: Výstražné procesy – komunismus na Vysočině
- LOZOVIUKOVÁ Kateřina: Politické procesy a perzekuce v 50. letech na Liberecku
- MATĚJKA Ondřej: Od spojenců k tmářům. Evangelické prostředí a komunistická moc na přelomu 40. a 50. let

16,00-17,20

II. Cesta k represí a perzekucí (Hnědý sál)

4. blok, moderátor David Kovařík

- DVOŘÁK Tomáš: Únor 1948 a situace v pohraničí
- NOSKOVÁ Helena: Únor 1948 a proměna společnosti v pohraničí Čech a Moravy
- ARBURG von Adrian: Únor 1948 – přelom v československé politice vůči Německu?
- KOUTEK Ondřej: Německá menšina v Československu po roce 1948
- WEBER David: Komunistická moc a němečtí antifasisté po únoru 1948

18,30-19,30

Návštěva výstavy „Jedni z nás...“ (Úřad vlády ČR, Strakova akademie, nábřeží Edvarda Beneše 4, Praha 1)

Středa 27. února 2008

- 9,00-10,40** **I. Únor 1948 a jeho bezprostřední důsledky (Zlatý sál)**
4. blok, moderátor Edita Ivaničková
- SMETANA Vít: Srovnání britské a americké politiky vůči Československu a středovýchodní Evropě na přelomu let 1947-1948
- VEBER Václav : Únor 1948 a Sovětský svaz
- FRIEDL Jiří: Únor 1948 a jeho dopad na československo-polské vztahy
- PLACHÝ Jiří: Vojáci špinavé války – Češi a Slováci jako příslušníci Cizinecké Legie v bojích v Indočíně (1948-1954)
- ŠOLTA Jan: Poznámky k některým mezinárodním souvislostem Února 1948
- 11,00-12,20** **II. Cesta k represí a perzekuci (Zlatý sál)**
5. blok, moderátor Jaroslav Cuhra
- ŽÍDEK Leo: Cesty a možnosti nápravy – rehabilitace, restituce, morální odčinění
- HALLA Josef: Průběh a formy rehabilitace aneb zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem
- ŠTASTNÝ Mirko: K 231
- ŠTEFANSKÝ Michal: Vznik informačních bariér po převratě
- BÁRTA Milan: Politická emigrace v Československu po únoru 1948
- 9,00-10,50** **IV. Společnost po únoru 1948 (Hnědý sál)**
1. blok, moderátor Jiří Křesťan
- NEBŘENSKÝ Zdeněk: REVOLUČNÍ KULTURA, REPREZENTACE NOVÉHO ČLOVĚKA A PROMĚNA PANSTVÍ 1945-1956
- LONDÁKOVÁ Elena: Slovenská kultura po roku 1948 – vítazi a porazení ?
- POUSTA Zdeněk: Univerzita Karlova a únor 1948
- KARLÍČEK Petr: Politické karikatury v československém denním tisku (leden-březen 1948)
- SEDLÁK Petr: Únor v židovské organizaci vítězství Židů komunistů?
- KAŠKA Václav: Indoktrinace členů KSČ během I. roku stranického školení (1949-1950): Záměry ústředí a jejich (ne)realizace v stranickém okrese Brno I
- 11,10-13,00** **IV. Společnost po únoru 1948 (Hnědý sál)**
2. blok, moderátor Christiane Brenner
- DUFEK Pavel: Rozdílné přístupy a výsledky omezování soukromého podnikání v ČSR a NDR na sklonku 50. let: Co měly společného ?
- NEČASOVÁ Denisa: Proměny obrazů žen po únoru 1948 (na příkladu ženského hnutí)
- MUSILOVÁ Dana: Lesk a bída ženské emancipace v poúnorovém Československu
- JANÁK Dušan: Likvidace spolků a vytváření masových organizací po únoru 1948 (na příkladu Českého Slezska)
- KOKOŠKA Stanislav: Poválečné proměny České národní rady: od vrcholného orgánu Pražského povstání k národnímu sovětovému spolku
- DEVÁTÁ Markéta – OLŠÁKOVÁ Doubravka: Ideologizace vědy a školství (Formy a vlivy kulturní osvěty)
- 13,00-14,00** **Občerstvení**
- 14,00-15.30 *Závěrečné společné zasedání*
- 14,00-15,20** **Generální diskuse (Zlatý sál)**
moderátor Oldřich Tůma
Úvodní desetiminutové vstupy: Vojtěch MASTNÝ, Lenka KALINOVÁ, Jiří KOCIAN
- 15,20-15,30** **Zakončení konference**

VII. Filmový cyklus Sudety ve filmu (program)

Ústav pro soudobé dějiny ve spolupráci s Národním filmovým archivem připravil cyklus filmů Sudety ve filmu, který se uskutečnil ve dnech 27.5.- 17.6.2008. Projekce filmů se uskutečnila v sále Národního filmového archivu, kino Ponrepo, Bartolomějská 11, Praha 1.

PROGRAM PROJEKCÍ:

27.5. 17.30h Uloupená hranice - režie Jiří Weiss, 1947

(úvodní přednáška: Stanislav Kokoška, ÚSD AV ČR)

29.5. 17.30h Ves v pohraničí - režie Jiří Krejčík, 1948

(úvodní přednáška: Petr Slinták, FF UK)

3.6. 20.00h Nástup - režie Otakar Vávra, 1952

(úvodní přednáška: Andreas Wiedemann, Universität Düsseldorf)

5.6. 17.30h Praha nultá hodina - režie Milan Makovec, 1962

(úvodní přednáška: Jan Gebhart, ÚSD AV ČR)

10.6. 17.30h Výstřely v Mariánských Lázních - režie Ivo Toman, 1973

(úvodní přednáška: Jiří Kocian, ÚSD AV ČR)

12.6. 17.30h Cukrová bouda - režie Karel Kachyňa, 1980

(úvodní přednáška: David Kovařík, ÚSD AV ČR)

17.6. 17.30h Zánik samoty Berhof - režie Jiří Svoboda, 1983

(úvodní přednáška: Petr Bednařík, ÚSD AV ČR)

VIII. Zápis z pracovní schůzky o filmovém projektu **Dům se zelenou střechou**

Místo a čas jednání: ÚSD, Vlašská 9, Praha 1, 17.4.2008

Přítomni: J. Kocian, B. Čermáková, B. Závitkovská, A. Langr

V rámci projektu „Dokumentace osudů odpůrců...“ je B. Závitkovskou a A. Langrem zpracováván film „Dům se zelenou střechou“, který byl v hrubém sestřihu představen pracovníkům ÚSD (v březnu 2008). B. Čermáková a D. Weber konstatovali, že předložený sestřih filmového materiálu odpovídá zadání.

Přítomní se shodli, že do 30.8.2008 tvůrci filmu předloží prezentovatelnou podobu dokumentu o rozsahu přibližně 60 minut, bez titulků (pouze s vytištěným textem pro simultánní tlumočení) a doplněnou hudbou dle zvážení autorky B. Závitkovské.

Autoři dokumentu přislíbili, že zadavateli (ÚSD) bude dodána finální verze filmu v nejbližším možném termínu.

Zapsala: B. Čermáková

